

Från tryggheten i snickarboden till kulregnet i Sydafrika

Från en snickarverkstad i Bjuråker till inbördesstriderna i Sydafrika kan vägen synas väldigt lång. Men inte för Jerker Svensson som hade fem år som biståndsarbetare i Afrika bakom sig när han i vintras fick ett sex veckors uppdrag som fredsövervakare i Sydafrika.

Nu är Jerker hemma hos familjen och betraktar resan som "en parentes" eftersom kontrasten är så stor. Men minnet av när kulorna flög över huvudet lär han aldrig glömma...

Jerker har i många år deltagit i det arbete som bedrivs av Afrikagrupperna i Sverige. I tre omgångar har han och hustrun Elisabeth arbetat som biståndsarbetare i Afrika, uppdrag som vanligtvis sträcker sig över två år i taget. Senast tjänstgjorde de på Seychellerna och som vanligt följde även de båda sönerna Love och Anton med. Tidigare placeringar har varit Etiopien och Guinea-Bissau.

Numera försörjer sig Jerker på den egna snickarverkstaden i Ramsjö i Bjuråker. Där tillverkar och renoverar han möbler, och han har också jobbat mycket med att renovera hus och gårdar.

Det omänskliga apartheidsystemet i Sydafrika har i årtionden tryckt ner miljontals av landets invånare och skapat osäkerhet på hela den afrikanska kontinenten, något som Jerker stött på under sina vistelser i Afrika.

När så Jerker fick veta att det behövdes internationella fredsövervakare till Sydafrika var han inte sen att söka. Så småningom blev han antagen och skickad på kurs i Siguna tillsammans med 15 andra svenskar. Efter en veckas kurs blev det bestämt att avresan skulle ske i februari.

Under tiden före parlamentetsvalen i Sydafrika har det förekommit ideliga strider mellan olika politiska fraktioner i landet. Vi har alla hört om den på nyheterna; ANC, Inkhata, extremhögern, Nationalistpartiet... Ofta har det gällt byar med en blandning av sympatisörer där den ena fraktionen gett sig på den andra. Hus har stuckits i brand, slagsmål, upplopp och till och med dödande har varit vardagliga företeelser. Många familjer har därför tvingats fly undan förföljelserna och flyktingproblemet har bara vuxit dag för

dag.

Landets regering har där för sett det nödvändigt med fredsövervakare, både egna från själva landet, och internationella. Ofta är det ett uppdrag som organiserats av olika kyrkor, i ekumenisk gemenskap.

När Jerker och de övriga 15 svenskarna anlände till Sydafrika deltog de först i en sammankomst i Johannesburg där var och en blev insatt i en grupp som tilldelades ett område att verka i. Jerkers grupp var på fem personer från olika delar av världen och fick åka till en av de bråkigare delstaterna: Kwa Zulu Natal.

Med till området följde en koordinator som var från Zulustammen. Han hade lokalkännedom och skulle tolka och hjälpa gruppen att komma i kontakt personer och organisationer. Han introducerade dem också på ett möte med kommunens fullmäktige. Därmed var alla förberedelser gjorda, och jobbet kunde inledas.

Uppdraget var tvådelat; dels skulle gruppen bevaka flyktingarnas situation, dels kontrollera att inte apartheid fortsatte att förtrycka folket genom att lokala potentater struntade i regeringens lättnader i rasdiskriminering.

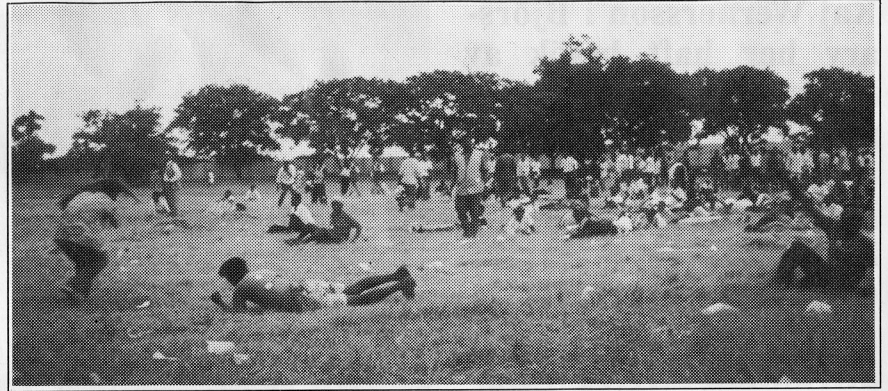
Jerker Svensson på besök i ett flyktingläger i Natalprovisen

Dessutom bevakade gruppen en del politiska möten, något som skulle visa sig bli väl så dramatiskt...

Alla fredsövervakare hade en särskild dräkt för att bli igenkända. Den bestod i en väst och en mössa med enhetlig färg, samt ett identitetskort. De fick bo i ett lugnt område och kunde sedan köra omkring själva dit de önskade. Och det kom att bli mycket kuskande under de sex veckor som uppdraget varade.

—Ja, för det mesta var vi alldeles slut när vi återvände på kvällarna, berättar Jerker Svensson, man vaskade upp lite kläder, gjorde mat och lade sig sedan att sova. Och så upp tidigt. Det var minsann ingen semester.

Hemma i Ramsjö gick Elisabeth och barnen och undrade, förstås.

Under ett ANC-möte utbröt skottlossning, och folk kastade sig ner på marken

Påpassligt nog hade familjen skaffat en telefax strax före Jerkers avresa. Han skickade varje kväll en sida om vad som hade hänt under dagen, att allt var väl och lyckades på så sätt få bukt med den värsta oron. Det var ju trots allt ett farligt uppdrag i ett farligt område.

En kväll på ett politiskt möte med ANC gick gruppen som vanligt runt och tittade så att allt gick lugnt till när plötsligt en av deltagarna utpekades som infiltratör från Inkhata. Det uppstod snabbt lynchstämning och ANC:s egna vakter försökte i rasande fart sätta mannen i säkerhet. Tumult uppstod och då sköt en vakt upp i luften. Alla, även Jerker och hans grupp, tvingades då kura ihop sig på marken, men skotten lockade den lokala milisen till platsen och de var

mel. Vi hade begärt väpnad eskort, men den kom inte så vi gav oss av. När vi kom tillbaka en vecka senare hade sex personer mördats. De hade tillhört "fel" parti och hade inte hunnit fly från hus och hem.

Det kan förefalla besynnerligt att folk stannar kvar i en trakt där det finns så mycket spänningar att de riskerar att få sina hus nedbrända, och till och med riskerar sina liv, men Jerker har fått ett svar på detta genom sina erfarenheter:

—Man vill inte bli flykting, säger han. Folk har bott i sina byar i generationer och vill bara inte tro att det värsta skall hända. Dessutom är flyktintillvaron oerhört pressande och många förgås i de olika läger som satts upp. Inne i lägren är det heller inte säkert alla gånger. Många vi träffade var helt enkelt desperata och längtade bara efter att det skulle bli lugnt. När sedan Inkhata meddelade att de ämnade ställa upp i valet återgick nog mycket till det normala. Men då hade jag avslutat mitt uppdrag och var hemma igen.

Hemma i Ramsjö inser Jerker att det han var med om i Sydafrika i våras bara blir som en parentes. Snickarboden väntade på honom när han kom tillbaka, precis som han lämnade den. Att han deltagit i en av århundradets största politiska omvälvningar är liksom svårt att fatta när man sitter på tunet och tittar ut över ängarna och skogen.

Så småningom kom i alla fall bilderna som han låtit framkalla. Och därefter har Jerker varit runt på skolorna i Dellenbygden och berättat om sina upplevelser. Han bibehåller naturligtvis också kontakterna med Afrikagrupperna och arbetar aktivt inom Da Capo i Delsbo som fortlöpande gör insamlingar till fattiga människor i tredje världen.

Ingen av de 70-talet internationella fredsövervakare som Jerker hörde till hade skadats under tiden i Sydafrika, och landet har sedan haft sina första fria val. Sydafrika går en ny framtid till mötes och kan också hoppas på att apartheid, liksom det politiska förtrycket skall komma att bli — just det — en parentes.